

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część LXIV. — Wydana i rozesłana dnia 22. sierpnia 1899.

Treść: № 157. Rozporządzenie względem wydania przepisu o egzaminowaniu kandydatów do urzędu nauczycielskiego w szkołach handlowych wyższych.

157.

Rozporządzenie Ministra wyznań i oświaty z dnia 5. sierpnia 1899,

względem wydania przepisu o egzaminowaniu kandydatów do urzędu nauczycielskiego w szkołach handlowych wyższych.

Na zasadzie Najwyższego upoważnienia z dnia 15. lipca 1899, wydaje się następujący przepis o egzaminowaniu kandydatów do urzędu nauczycielskiego w szkołach handlowych wyższych.

Artykuł I.

Komisje egzaminacyjne.

§. 1.

Uzdolnienie do urzędu nauczycielskiego w szkołach handlowych wyższych, stwierdza się egzaminem, który odbywają komisje egzaminacyjne w tym celu mianowane przez Ministra wyznań i oświaty. Do tych komisji, które mają nosić nazwę „C. k. komisja egzaminacyjna dla kandydatów urzędu nauczycielskiego w szkołach handlowych wyższych“, powoływani będą biegli, odznaczający się szczególną kwalifikacją w zawodzie nauczycielskim albo też w praktyce.

§. 2.

Inspektor nauczania przedmiotów handlowych ma prawo być obecnym przy egzaminach.

Artykuł II.

Cel, forma egzaminu, grupy przedmiotów egzaminowych.

§. 3.

Egzamin ma na celu udowodnienie, że kandydat przyswoił sobie nauki zawodowe, których zamierza udzielać, tudzież sposób ich metodycznego udzielania, a to całkiem w takim stopniu, jak tego w szkole i poza szkołą wymaga się po takich nauczycielach zawodowych.

§. 4.

Egzamin składa się z następujących części:

1. wypracowanie domowe,
2. egzamin klauzurowy,
3. egzamin ustny,
4. lekcya próbna.

§. 5.

Przedmiotem egzaminu oprócz udowodnienia dostatecznej znajomości języka wykładowego, jest jedna z następujących grup nauk zawodowych według wymogów wskazanych w artykule IV.

Grupa pierwsza (trzy przedmioty główne).

1. Rachunkowość, korespondencya i roboty kantorowe.
2. Arytmetyka kupiecka i arytymetyka polityczna.
3. Wiadomości ekonomiczne i prawnicze.

Grupa druga (dwa przedmioty główne).

1. geografia handlowa,
2. towaroznawstwo.

Artykuł III.

Zgłoszenie się i warunki dopuszczenia do egzaminu.

a) Wniesienie podania.

§. 6.

Podanie o dopuszczenie do złożenia egzaminu z jednej z grup zawodowych wspomnianych w §. 5, należy wystosować do dyrekcji tej komisji egzaminacyjnej, przed którą kandydat ma zamiar poddać się egzaminowi.

Do podania należy dołączyć:

1. opis życia, w którym proszący winien wykazać bieg kształcenia się, kierunek, zakres swoich nauk specjalnych, którym poświęcał się dla złożenia egzaminu, tudzież pomocnicze ku temu środki literackie, a to tak dokładnie, aby komisja egzaminacyjna w skutek tego mogła orzec, czy bieg studyów odpowiada przepisany wymaganiom;

2. świadectwa studyów i inne poświadczenia (o praktyce, jeśli jaką posiada itd.);

3. poświadczenie, że jest nieposzlakowany pod względem obywatelskim i moralnym.

b) Wymogi pod względem poprzedzającego wykształcenia i zawodowej kwalifikacji kandydata.

§. 7.

Celem dopuszczenia do składania egzaminu wymaga się:

W pierwszej grupie zawodowej:

Ukończenia czterech niższych klas szkoły średniej (gimnazjum niższego, niższej szkoły realnej, gimnazjum realnego), tudzież zupełnej wyższej szkoły handlowej publicznej (akademii handlowej); nadto najmniej czteroletniej zadowalniającej praktyki kantorowej w przedsiębiorstwie towarowym względnie bankowym.

§. 8.

Do egzaminu w drugiej grupie dopuszcza się:

1. ukończonych uczniów szkoły głównej technicznej, którzy złożyli z dobrym skutkiem II egzamin rządowy w szkole zawodowej chemicznej i wykazają, że składali kollokvia z towaroznawstwa i z ćwiczeń praktycznych mikroskopijnych.

2. Ukończonych uczniów uniwersytetu o ile wykształcili się na chemików i wykazają, że uczęszczali na towaroznawstwo, mikroskopię chemiczną i mechaniczną technologię i z tych przedmiotów składali kollokvia.

§. 9.

Gdyby zachodziły wątpliwości co do tego, czy wykazany bieg wykształcenia kandydata, lub też zaświadczenia przez niego przełożone są wystarczające, winna komisja egzaminacyjna z załączeniem swojej opinii, odwołać się do Ministra wyznań i oświaty aby orzekł, czy kandydat może być dopuszczony do egzaminu.

§. 10.

Kandydatów, którzy mogą wykazać długą i wszechstronną praktykę, może Minister wyznań i oświaty na wniosek komisji egzaminacyjnej całkiem albo w części uwolnić od dopełnienia powyższych warunków.

§. 11.

Obcokrajowcy mogą być dopuszczeni do egzaminu tylko za pozwoleniem Ministra wyznań i oświaty.

Artykuł IV.

Wymogi egzaminu.

A. Język wykładowy.

§. 12.

Co do języka wykładowego winien kandydat wykazać na egzaminie ustnym, ewentualnie, gdyby wypracowanie domowe nie pozwalało wydać o tem sądu pewnego, także i na egzaminie klauzury, poprawność i biegłość, pojęcie najważniejszych reguł gramatycznych i form stylistycznych, tudzież wystarczającą znajomość najważniejszych dzieł literatury.

Kandydaci posiadający odpowiednie świadectwo kwalifikacyjne do szkół średnich, są od tego uwolnieni.

B. Przedmioty zawodowe.

Grupa pierwsza.

1. Rachunkowość, korespondencya, roboty kantorowe.

a) Rachunkowość.

§. 13.

Z zastrzeżeniem, że kandydat posiadać winien zupełną pewność i biegłość w utrzymywaniu ksiąg według powszechnie będących w użyciu metod,

ma tenże udowodnić rzeczową i krytyczną znajomość rozmaitych gałęzi rachunkowości pod względem teoretycznym i praktycznym. W myśl tego ogólnego wymogu będzie przedmiotem egzaminu:

W części teoretycznej: Pojęcie, historia i literatura rachunkowości w ogóle; istota najważniejszych systemów i metod rachunkowości (mianowicie rachunkowości pojedynczej i podwójnej łącznie z metodą amerykańską, tudzież stylu rachunkowości kameralistycznej); przepisy prawno-handlowe i krydalne o utrzymywaniu ksiąg w Austrii; ogólne zasady co do otwierania, ksiązkowego używania i zamykania kontów w rachunkowości przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych; księgi zapisków chronologicznych i systematycznych w różnych metodach rachunkowości; księgi zbiorcze i pomocnicze; księga rachunku bieżącego (Conto corrente); sposób obliczenia i krytyka rachunku bieżącego odsetek przy stałej i zmiennej stopie procentowej; zasady przepisane ustawą i zwyczajowe spisowywania inwentarzy i zestawiania bilansów z szczególnem uwzględnieniem kwestyi oszacowania zapasów, ruchomości, nieruchomości, przedmiotów majątkowych gospodarstwa rolnego i leśnego, górniczych, wątpliwych; postępowanie amortyzacyjne; rezerwy i zapisywaną przechodnie; utrzymywanie ksiąg tajnych; dział kameralistyczny, postępowanie z nim i zamknięcie księgi głównej kameralistycznej; zasady budżetu administracyjnego i gospodarczego.

W części praktycznej: Praktyczne utrzymywanie i zamykanie ksiąg firm jednoosobowych gałęzi towarowej i bankowej łącznie z przedsiębiorstwem komisowem, spedycyjnem, partycypacyjnem, konsorecyalnem (syndykackiem); praktyczne utrzymywanie i zamykanie ksiąg spółek handlowych jawnych, komandytowych, komandytowych na akcyje, spółek akcyjnych, towarzystw zarobkowych i gospodarczych i kas chorych; specjalne formy utrzymywania ksiąg w przemyśle i przedsiębiorstwach fabrycznych i w rolnictwie, w przedsiębiorstwach transportowych, kasach oszczędności, instytutach hipotecznych, zakładach ubezpieczeń (według najnowszych przepisów); prace w zakresie rachunkowości, urządzenie przedsiębiorstw, przy likwidacyach i upadłościach; część formalna i materialna przy wydawaniu opinii o utrzymywaniu ksiąg i postępowanie przy rewizji ksiąg; zarysy kameralistycznego traktowania budżetu austriackiego i gospodarstwa skarbowego.

b) Korespondencya i roboty kantorowe.

§. 14.

Oprócz biegłości w wykonywaniu robót kantorych wszelkiego rodzaju, winien kandydat wykazać

uzdolnienie, że potrafi prowadzić także trudniejsze korespondencye obrotu towarowego, przedsiębiorstwa fabrycznego i bankowego.

Przedmiotem egzaminu będą w szczególności:

Oferty wszelkiego rodzaju, okólniki, zapytania, wyjaśnienia, reklamacye, listy upominalne, listy kredytowe, raporty targowe i giełdowe, korespondencye z komisantami podróżującymi; listy w sprawach arbitrażu, partycypacyi, spedycyi, transportu, asekuracyi, upadłości, likwidacyi i spadków; sprawozdania rachunkowe, listy umowne, kontrakty kupieckie, pełnomocnictwa; podania do władz, o ile nie wymagają specjalnych wiadomości prawnych. Przytem winien kandydat wykazać, że pisze stylem płynnym i poprawnym, że umie dokładnie wytłumaczyć i używać skrótów, kupieckich zwrotów mowy i słów obcych będących w zwyczajnym w listach kupieckich tutejszo-krajowych i zagranicznych, tudzież znaków dla gatunków pieniądzy, miar i wag, wreszcie że jest biegłym w tytułowaniu niekupców. Kandydat ma także wykazać, że jest dostatecznie obznajomiony z temi kupieckimi stosunkami, urządzeniami i kwestyami prawnymi, które bezpośrednio dotyczą dziedziny korespondencyi handlowej i że potrafi dotyczącą terminologię (łącznie z transportem morskim) wytłumaczyć.

Z literatury o korespondencyi kupieckiej winny być kandydatowi znane przynajmniej najważniejsze dzieła.

Wymaga się również od kandydata, żeby posiadał piękne pismo i umiał zachowywać staranną zewnętrzną formę listów i robót kantorowych.

2. Arytmetyka kupiecka i arytmetyka polityczna.

a) Arytmetyka kupiecka.

§. 15.

W ogóle wymaga się od kandydata pewności polegającej na jasnym i gruntownym zrozumieniu i biegłości w wykonywaniu wszelkich obliczeń zdarzających się w obrocie handlowym przy odpowiedniemu używaniu uproszczeń właściwych rachunkowi kupieckiemu. Kandydat ma także wykazać że poszczególne działania rachunkowe arytmetyki kupieckiej potrafi rozwijać i uzasadnić na przykładach z praktycznego życia zarobkujących.

W szczególności rozciąga się egzamin na rachunek procentowy, prowizyjny, dyskontowy i terminowy, a pod względem arytmetyki bankowej na obliczenia co do metalów szlachetnych, monet, dewiz i papierów obiegowych ze (specytkowaniem dokładnej znajomości zwyczajów na głównych giełdach i notowania weksli zamorskich).

Kandydat winien się nadto okazać biegłym w kwestiach rentowności, ustalenia i pewności papierów obiegowych, emisji i konwersji papierów wartościowych, w technice interesów giełdowych terminowych i porządku aranżowania, w rachunku arbitrażowym w zastosowaniu tegoż do dewiz, papierów obiegowych, walut i reportów łącznie z obliczeniem stałych liczb kalkulacyjnych i w zestawieniu tablic równorzędności. Pod względem rachunku towarowego ma kandydat wykazać oprócz dokładnej znajomości elementarnych części tegoż, gruntowną znajomość pojedynczych i złożonych kalkulacji nabywania i sprzedaży, obznajomienie się z głównymi zasadami kalkulowania produkcji, odpowiednią znajomość miar, wag, środków wypłaty i zwyczajów w międzynarodowym handlu towarowym (z ograniczeniem do ważniejszych europejskich i zamorskich miejsc handlowych i do najważniejszych towarów składowych).

Wymaga się również od kandydata, żeby znał najważniejsze, mianowicie nowsze dzieła o arytmetyce i o zwyczajach kupieckich.

b) Arytmetyka polityczna.

§. 16.

Kandydat ma udowodnić, że jest dostatecznie obznajomiony z ogólnym rozwojem i umiętnem uzasadnieniem dotyczących zadań, tudzież że posiada oprócz tego zupełną pewność w praktycznym stosowaniu dotyczących zasad algebraicznych.

Wymaga się mianowicie: Znajomości rachunku odsetek od odsetek i rachunku rentowego (z tablicami i bez takowych), wypracowania planów amortyzacyjnych, obliczenia wartości wewnętrznej losów i papierów wartościowych, głównych zarysów rachunku prawdopodobieństwa i ważniejszych zadań rachunku asekuracyjnego z szczególnem uwzględnieniem ubezpieczenia na życie.

3. Wiadomości ekonomiczne i prawnicze.

a) Ekonomia społeczna i skarbowość.

§. 17.

Z ekonomii społecznej winien kandydat udowodnić taką wiedzę, która go czyni zdolnym do wydania samoistnego sądu o ważnych kwestiach z gospodarstwa społecznego. Specjalnie co do wiadomości handlowych ma okazać gruntowne wiadomości o istocie, kształtach, osobach, przedmiotach, przemysłach pomocniczych, środkach obrotowych i transportowych handlu.

Przedmiotem egzaminu będą w szczególności:

Pojęcia: towar, wartość, majątek, gospodarstwo prywatne i publiczne, czynniki produkcji

(przyroda, praca, kapitał) i ich działanie wspólne, obrót towarów (nauka o cenie, pieniądzech itd.), stosunki dochodowe (renta gruntowa, zarobek, procent od kapitału, zysk przedsiębiorcy), konsumpcja towarów; różne rodzaje kredytu kupieckiego i przemysłowego, środki wypłaty kredytowe i papiery wartościowe, urządzenia do przenoszenia pieniędzy (wzajemne potrącanie, obrót saldowy i kliringowy, obrót czekowy i żyrowy pocztowej kasy oszczędności); organizacja banków i zakres ich interesów, instytucje kredytowe, towarzystwa kredytowe, kasy oszczędności, towarzystwa ubezpieczeń, domy składowe i wolne składy, tudzież urządzenie i zadania giełd pieniężnych i towarowych (łącznie z sądami różnymi giełdowymi), izb handlowych i kongregacji handlowych, technika przewozu towarów wodą i lądem (taryfy, dokumenty okrętowe, międzynarodowe postanowienia pocztowe, ważne przepisy cłowe itd.). Również powinien kandydat być przynajmniej w ogólnych zarysach obznajomiony z handlowym i płatniczym bilansem państwa, z celami polityki handlowej, z traktatami handlowymi i urzędzeniami konsulowskimi i przedstawić i osądzić historię i naturę przesilen handlowych w związku z współczesnymi stosunkami ekonomicznymi.

§. 18.

Ze skarbowości muszą być znane kandydatowi najważniejsze objawy i zasady gospodarstwa państwa, w szczególności rodzaje wydatków dochodów i długów państwa, tudzież stosunki pieniężne państw europejskich w ogólności, a monarchii austriacko-węgierskiej w szczególności.

b) Prawo handlowe i wekslowe.

§. 19.

Z prawa handlowego i wekslowego należy wymagać od kandydata dokładnej znajomości austriackiego kodeksu handlowego i ustawy wekslowej (sporne pytania prawnicze są wykluczone). Dalej winien tenże biegle znać istotne różnice dotyczące prawodawstwa węgierskiego, zasady procesu wekslowego, główne postanowienia ustawy konkursowej i przemysłowej, najważniejsze przepisy ustawowe o stemplach wekslowych i o podatku od obrotu papierów publicznych, dalej o zakładach ubezpieczeń, o towarzystwach zarobkowych i gospodarczych, o domach składowych, o ochronie patentów, znaków i wzorów przemysłowych, o interesach promesowych i ratowych, o handlu obnośnym, o agentach handlowych i o izbach handlowych, wreszcie najistotniejsze postanowienia regulaminu ruchu kolejowego o przewozie. Wymaga się wreszcie od kandydata, żeby znał te postanowienia ustawy cywilnej

i procedury cywilnej, które mają częste zastosowanie przy ocenianiu wypadków w interesach i dokumentów kupieckich.

§. 20.

Z literatury w zakresie wiadomości ekonomicznych i prawnych powinny być kandydatowi znane najważniejsze dzieła nowsze; zaleca się jednak co do każdego dotyczącego zawodu przedewszystkiem a mianowicie także w interesie systematyki gruntowne zbadanie jednego znakomitego autora.

Grupa druga.

1. Geografia handlowa.

§ 21.

Kandydat powinien umieć przedstawić wyniki naukowe geografii ogólnej i umiejętności pomocniczych (geologii, znajomości ziemi, oceanografii, klimatologii, geografii zwierząt i roślin, antropologii itd.), na poszczególnych typach geograficznych i dać obraz obecnego życia ekonomicznego ludzkości. W szczególności powinien tenże umieć objaśnić, w jaki sposób wielki ruch handlowy między pojedynczymi obszarami ziemi, wyrób i obrót towarów są koniecznym następstwem po części naturalnych warunków, po części działania człowieka:

W szczególności ma kandydat udowodnić: Z teorii ogólnej: Znajomość naukowych podstaw meteorologii praktycznej zastosowanej, klimatologii (także higienicznej), zasad geologii i nauki o formacji geognostycznej, plastyki gór i pod względem stosunków obrotu charakteru tychże, znajomość stosunków obrotu w pustyniach i stepach; znajomość najważniejszych zasad nauki o ziemi, rozmieszczenia najważniejszych roślin uprawnych i zwierząt pożytecznych, wpływu fizycznego lasu na powietrze i ziemię, tworzenia się źródeł z uwzględnieniem źródeł mineralnych, rzek z uwzględnieniem ich znaczenia pod względem historii kultury i techniki obrotu, teorii powodzi; znajomość oceanografii, o ile takowa ma znaczenie dla obrotu. Z geografii handlowej poszczególnych państw i ich kolonii (z szczególnem uwzględnieniem stosunków tych krajów do Austro-Węgier), znajomość następujących szczegółów: położenie światowe (pod względem handlowo-geograficznym i strategicznym); zaludnienie (wielkość, gęstość, skład narodowy, charakter ludu, ogólne i zawodowe wykształcenie, języki potoczne a w interesach siła robocza i kapitalowa, rozdział ludności według zatrudnienia; ogólne zarysy ustroju państwa i administracji, szczególnie o ile mają znaczenie dla rozwoju ekonomicznego dotyczącego państwa); rozmiar i jakość wyrobów

produkcji surowej i przemysłu (zaznaczenie wpływów osobliwie korzystnych albo niekorzystnych, spieniężanie zwyczajki i pokrywanie niedoboru; znajomość najważniejszych rodzajów i procesów wielkiej produkcji w dziedzinie rolnictwa, górnictwa, i przemysłu; znajomość dotyczących najważniejszych wyrazów zawodowych), obrót (środki wypłaty, miary, wagi; rodzaj i rozciągłość instytucji przewozowych; drogi wodne naturalne i sztuczne, ich zdolność do transportu i konkurencji; historia i rozwój kolei, wyniki ich działania; stan urządzeń pocztowych telegraficznych i telefonicznych; żegluga morska, żegluga nadbrzeżna, spółki żeglarskie, linie parowców pocztowych, wielkość i skład flot handlowych i wojennych, objętość obrotu morskiego, opis najważniejszych miejsc portowych, przemysłowe przedmioty składowe, stosunki do kraju po za wybrzeżem leżącego, stosunki zdrowotne tych emporiów handlu); organizacja obrotu pieniężnego i towarowego (stosunki kredytowe dotyczącego państwa i jego kupców; środki ruchu obrotu kupieckiego, giełdy, banki, asekuracje, kliring, jarmarki, targi, agenci; obrona znaków i patentów; traktaty cłowe i handlowe, urządzenia konsulatów); handel światowy (zestawienie przedmiotów handlu światowego według obszarów produkcji i konsumpcji; międzynarodowe drogi handlowe i możność ich użycia; mianowicie zapomocą nowoczesnych środków komunikacji szybkiej). Ze statystyki handlu i obrotu: zdolność używania ze zrozumieniem zapisków statystycznych i sporządzenia takowych; znajomość dotyczącej terminologii jak: postępowanie specjalne, generalne, handlowe, do uszlachetnienia, tonny brutto i netto, kilometry osiowe, długość virtualna itd.).

§. 22.

Kandydat powinien być obznajomiony z najważniejszymi dziełami źródłowymi, tudzież z dotyczącymi czasopismami, zasadniczymi dziełami zbiorowemi, odnoszącymi się do geografii handlowej i pokrewnych gałęzi umiejętności i znać środki naukowe, godne polecenia do nauki geografii handlowej, tudzież posiadać potrzebną wprawę w wykonywaniu prościejszych przedstawień graficznych.

2. Towaroznawstwo.

§. 23.

Egzamin z towaroznawstwa rozciąga się na: Znajomość wszelkich surowców, półfabrykatów i cało-fabrykatów, o ile te ostatnie należą do towaroznawstwa; historię naturalną produktów naturalnych i surowców, postać zewnętrzną towarów ich właściwości fizyczne i chemiczne; wytwarzanie

towarów drogą chemiczną, względnie chemiczno-technologiczną (technologia mechaniczna i chemiczna), wyrób fabryczny towarów w rzemiosłach i przemysłach, znajomość ruchu dotyczących maszyn i aparatów, jakoteż procesów mechanicznych i chemicznych przy wytwarzaniu tych towarów; na badanie towarów: znajomość najważniejszych szczegółów mikroskopii, potrzebnych do tego aparatów pomocniczych, używanie takowych; znajomość tych fizykalnych i chemicznych przyborów i aparatów, których się używa przy badaniu towarów jakościowym, względnie ilościowym (pikrometry, areometry, aparaty ekstrakcyjne, refraktometry, aparaty polaryzacyjne itp.), metody badań mikroskopijnych (mikrochemiczne reakcje i przedstawienie reagensów); analiza jakościowa ciał pojedynczych i złożonych (połączeń nieorganicznych i najważniejszych organicznych, ilościowa analiza połączeń nieorganicznych; metody rozkładów; analiza techniczna i oznaczenie wartości surowców organicznych i nieorganicznych (alkalocidimetria, chlorimetria, badanie tłuszczów, cukru i syropów, dekstryny, garbników i barwników); na znajomość substancji używanych do podrabiania i zdolność poznania takowych; na ogólne zasadnicze nauki mykologii technicznej (fiziologia fermentacji i bakteriologia); na stosunki targowe i ceny targowe towarów, szczególnie surowców (marki); najważniejsze zwyczaje handlu towarowego i na ogólnie ważne szczegóły produkcji, ceł wywozowych i przywozowych i stosunków podatkowych.

Artykuł V.

Sposoby egzaminowania.

A. Wypracowania domowe.

§. 24.

Jeżeli uczyniono zadosyć warunkom przypuszczenia do egzaminu, komisja egzaminacyjna wyznacza kandydatowi zadania do wypracowań domowych.

Zadania do wypracowań domowych z poszczególnych przedmiotów egzaminu, należy wybrać w ten sposób, żeby kandydat miał dostateczną sposobność do udowodnienia gruntowności i głębokości swych wiadomości zawodowych, jakoteż zdolności przedstawienia rzeczy.

§. 25.

Wypracowania domowe będą zadawane w grupie pierwszej i drugiej, a mianowicie w grupie pierwszej po jednym:

1. z rachunkowości, korespondencji i robót kantorowych,

2. z rachunku kupieckiego,

3. z wiadomości ekonomicznych i prawnych;

w grupie drugiej po jednym:

1. z geografii handlowej,

2. z towaroznawstwa.

§. 26.

Pytania wypracowań domowych pierwszej grupy zawierają większe obszerniejsze tematy po większej części treści teoretycznej. Wypracowania drugiej grupy mogą obejmować także kilka pytań.

Przy wypracowywaniu zadań domowych nie tylko wolno kandydatowi używać znanych dzieł pomocniczych literackich, lecz należy także wymagać potrzebnej znajomości literatury przedmiotu. Przetę kandydat winien nie tylko w każdym wypracowaniu podać na czele dokładny spis dzieł, których przede wszystkim używał do pomocy, lecz jeszcze i w wypracowaniu samem wymienić sumiennie dzieła w tych miejscach, w których się niemi posługiwał. W końcu winien dodać oświadczenie na piśmie, że oddane wypracowanie sam napisał i że oprócz wymienionych źródeł i dzieł pomocniczych nie miał żadnej innej pomocy.

§. 27.

Do wygotowania każdego wypracowania domowego daje się kandydatowi termin trzymiesięczny.

Terminy te w wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie może dyrekcyja komisji egzaminacyjnej przedłużyć jednak nie o więcej jak o dwa miesiące dla każdego wypracowania domowego. Wezniejszemu oddaniu wypracowania przez kandydata nie stoi nic na przeszkodzie.

§. 28.

Dyrektor komisji egzaminacyjnej oznacza w każdym z osobna przypadku, który egzaminator zawodowy ma zadać wypracowanie domowe.

§. 29.

Jeżeli wypracowania domowe nie dały powodu do oddalenia kandydata, natenczas otrzymuje tenże wezwanie do egzaminu klauzurowego.

§. 30.

Kandydaci, którzy wykazują dłuższą i wszechstronną praktykę, mogą być od wypracowań domowych uwolnieni.

B. Egzamin klauzurowy.**§. 31.**

Egzamin klauzurowy ma głównie na celu stwierdzenie, o ile kandydat w zakresie swoich studiów zdoła wykazać także bez środków pomocniczych wiedzę stanowczą i dzieli się na kilka wypracowań klauzurowych.

Każde zadanie klauzurowe składa się z dwu samoistnych części (zadania częściowe), które się jednak ocenia tylko jedną notą zbiorową.

§. 32.

Egzamina klauzurowe odbywają się w obu grupach.

W pierwszej grupie, zadaje się po jednym wypracowaniu klauzurowem (po dwa zadania częściowe), a mianowicie:

1. z rachunkowości, korespondencji i robót kantorowych,

2. z rachunku kupieckiego i arytmetyki politycznej i

3. z wiadomości ekonomicznych i prawnych.

Z rachunkowości, korespondencji i robót kantorowych ma jedno zadanie częściowe dotyczące interesu bankowego, drugie interesu towarowego.

Wypracowanie klauzurowe z rachunku kupieckiego i arytmetyki politycznej obejmować ma przed południem przedmiot pierwszy, popołudniu zaś drugi.

Wreszcie z wiadomości ekonomicznych i prawnych przedmiotem jednego zadania częściowego ma być prawo handlowe, drugiego zaś prawo wekslowe; pytania treści ekonomiczno-społecznej i skarbowej pozostawia się do egzaminu usnego.

§. 33.

W drugiej grupie zadaje się po jednym wypracowaniu klauzurowem (po dwa zadania częściowe) a mianowicie:

1. z geografii handlowej,

2. z towaroznawstwa.

Z geografii handlowej jedno zadanie częściowe odnosić się ma do stosunków europejskich, drugie do zamorskich.

Z towaroznawstwa ma jedno zadanie częściowe należeć do części chemiczno-technicznej, drugie zaś do ogólnej części przyrodniczej i mechaniczno-technologicznej towaroznawstwa. Nadto winien kandydat wykonać dwie praktyczne prace w laboratorium, mianowicie jedną analityczno-chemiczną a jedną z mikroskopii i poznawania towarów.

§. 34.

Do opracowania poszczególnych wypracowań klauzurowych daje się kandydatowi termin ośmio-

godzinny. Termin ten należy rozdzielić na jeden dzień w ten sposób, że z przerwą dwugodzinną w południe wypadają cztery godziny na rozwiązanie jednego zadania częściowego, a cztery godziny na rozwiązanie drugiego zadania częściowego.

§. 35.

W razie, jeżeli do wykonania prac klauzurowych konieczne potrzebne są środki pomocnicze, jakoto tablice, tabele, mapy, ceduły kursu, księgi ustaw itd., należy okoliczność tę przy układaniu zadań egzaminowych zawsze wyraźnie zaznaczyć i należy kandydatowi potrzebne środki pomocnicze oddać do rozporządzenia, gdy rozpoczyna pracę klauzurową.

§. 36.

Do wykonania wskazanej w §. 33 pracy praktycznej z mikroskopii i rozpoznawania towarów, należy kandydatowi dać cztery godziny czasu.

Praca ta rozciąga się na fizyczne, przyrodnicze oznaczenie przedstawionych okazów i na stwierdzenie zanieczyszczeń i sfałszowań, o ile takowe mikroskopem, oddziaływaniami mikroskopijnymi, w ogóle po znamionach zewnętrznych stwierdzić można.

Drugie zadanie praktyczne wskazane w §. 33, odnosi się do analizy jakościowej, do której wyznacza się ośm godzin, tudzież do badania techniczno-chemicznego, które nie może z reguły trwać dłużej niż ośm dni pracy. Co do każdej pracy dziennej należy spisać krótki protokół i przy końcu pracy dziennej wręczyć egzaminatorowi.

Przy analizie jakościowej wykluczone jest używanie pomocy dzieł literackich jakiegokolwiek bądź rodzaju, gdy przeciwnie przy wykonywaniu prac chemiczno-technicznych takich środków pomocniczych używać wolno.

Po skończeniu prac praktycznych ma kandydat wygotować elaborat szczegółowy i przedłożyć komisji.

§. 37.

Tylko w takim wypadku, gdy wszystkie wypracowania egzaminu klauzurowego uznane zostały za dostateczne, może być kandydat przypuszczony do egzaminu usnego.

§. 38.

Kandydatów, którzy mogą przedłożyć prace już publikowane w dotyczących zakresach umiejętności, może komisja egzaminacyjna uwolnić od jednej części egzaminu klauzurowego. Dyspenza ta może się w towaroznawstwie odnosić także do jednej części robót praktycznych w laboratorium.

C. Egzamin ustny.

§. 39.

Egzamin ustny obejmuje wszystkie przedmioty tych grup, do których nauczania kandydat życzy sobie uzyskać kwalifikację.

Egzamin ustny ma na celu uzupełnienie wyniku poprzedzających oddziałów egzaminu i uzyskanie pewnego sądu o ogólnej wiedzy kandydata.

§. 40.

Dla każdego z przedmiotów głównych wymienionych w §. 5 ustanowiony jest czas egzaminowania wynoszący średnio jedną godzinę, dla egzaminu z języka wykładowego pół godziny.

Tym kandydatom którzy są bardzo dobrze przygotowani można ten czas egzaminowania nieco skrócić.

§. 41.

Na egzaminie ustnym muszą być obecni: dyrektor komisji egzaminacyjnej albo jego zastępca a oprócz tego najmniej dwaj inni członkowie komisji.

§. 42.

Co do egzaminu ustnego każdego kandydata należy spisywać osobny protokół.

D. Lekcja próbna.

§. 43.

Odbycia lekcji próbnej należy żądać tylko od tych kandydatów, którzy nie byli jeszcze czynni w zawodzie nauczycielskim.

Lekcja próbna ma okazać talent pedagogiczny i zdolność kandydata do metodycznego nauczania wskazanej mu materji.

§. 44.

Lekcja próbna odbywa się w wyższej szkole handlowej w siedzibie komisji egzaminacyjnej, po złożeniu egzaminu ustnego, w obecności dyrektora komisji egzaminacyjnej, albo jednego egzaminatora zawodowego, lub w obecności obydwu.

§. 45.

Kandydat ma przedmiot nauczania, który w dotychczasowej klasie właśnie się bierze, dalej wykladać i ustęp przez siebie wyłożony natychmiast zapomocą pytań i objaśnień z uczniami powtórzyć. O przedmiocie, który ma wyłożyć, należy go na dzień przedtem uwiadomić.

Artykuł VI.**Egzamina uzupełniające.**

§. 46.

Egzamina uzupełniające mogą się odbywać tak z pierwszej jakoteż i z drugiej grupy.

§. 47.

Do egzaminu uzupełniającego z pierwszej grupy będą tylko tacy kandydaci dopuszczeni, którzy już uzyskali dotyczącą kwalifikację do urzędu nauczycielskiego przy szkole handlowej dwuklasowej.

Do egzaminu uzupełniającego z drugiej grupy mogą być dopuszczeni tak kandydaci, którzy aprobowani zostali dla szkół handlowych dwuklasowych (grupa zawodowa II), jakoteż i tacy, którzy już uzyskali dotyczącą kwalifikację do urzędu nauczycielskiego w szkołach średnich albo na równi z niemi będących zakładach. Tym ostatnim wolno jest także egzamin uzupełniający zdać tylko z towaroznawstwa, albo tylko z geografji handlowej.

§. 48.

Kandydat aprobowany do szkół handlowych dwuklasowych winien na egzaminie uzupełniającym wykazać wyższy stopień wiedzy teoretycznej i uzdolnienia praktycznego, pod względem gruntowności, zakresu, umiętnego uchwylenia i przeniknięcia aniżeli ten, którego wymaga się od nauczyciela szkół handlowych dwuklasowych.

Kandydaci aprobowani do szkół średnich i innych na równi z temiż stojących zakładów, winni za pomocą egzaminu uzupełniającego okazać, że przyswoili sobie także praktyczne zastosowanie tych gałęzi wiedzy, z których złożyli już egzamina wyłącznie naukowe.

§. 49.

Egzamin uzupełniający z pierwszej grupy obejmuje trzy wypracowania klauzuruowe (§. 32) i egzamin ustny z poszczególnych przedmiotów głównych w zakresie wymaganym w artykule IV; ma się on jednakże przedewszystkiem ograniczać do takich materji i kwestji, jakich się w zakresie egzaminu do szkół handlowych dwuklasowych nie wymaga.

§. 50.

Egzamin uzupełniający z towaroznawstwa obejmuje jedno wypracowanie klauzuruowe, tudzież wypracowania praktyczne w laboratorium (§. 33) i egzamin ustny; egzamin uzupełniający z geografji handlowej, jedno wypracowanie klauzuruowe (§. 33) i egzamin ustny w rozmiarze podanym w artykule IV.

§. 51.

Postanowienia dotyczące się egzaminu klauzurowego i ustnego w artykule V zawarte stosują się także do egzaminu uzupełniającego.

Artykuł VII.

Taksy.

§. 52.

Każdy kandydat ma za odbycie z nim egzaminu złożyć takse egzaminacyjną, a mianowicie po doręczeniu dekretu dopuszczenia do egzaminu 20 zł., po otrzymaniu wezwania do egzaminu klauzurowego również 20 zł., razem więc 40 zł. tytułem taksy egzaminowej.

Taką samą takse płaci się za każde ponowienie egzaminu. Za każdy egzamin uzupełniający należy złożyć takse w kwocie 30 zł. w dwu równych ratach.

Artykuł VIII.

Ocenienie wyniku egzaminu, ponowienie egzaminu, świadectwa, czynności biurowe.

§. 53.

Co do postępowania przy ocenianiu uzdolnienia kandydata, przy rozstrzyganiu co do wyniku egzaminu, co do ponowienia egzaminów, wygotowania i treści świadectw, tudzież co do czynności urzędowych stosują się odpowiednio postanowienia względem egzaminowania kandydatów do urzędu nauczycielskiego w gimnazyjach i szkołach realnych (artykuł XXI, XXIII, XXVII i I. ustęp 5 rozporządzenia ministeryalnego z dnia 30. sierpnia 1897, Dz. u. p. Nr. 220.

Artykuł IX.

Moc obowiązująca przepisu egzaminacyjnego i postanowienia przejściowe.

§. 54.

Osoby z grona nauczycielskiego, które kwalifikacyę do urzędu nauczycielskiego w szkołach handlowych wyższych uzyskały według normy egzaminacyjnej z dnia 14. maja 1870, Dz. u. p. Nr. 79, nie są obowiązane poddać się ponownie egzaminowi stosownie do niniejszego przepisu; również ci kandydaci, którzy w czasie wejścia w wykonanie niniejszego rozporządzenia, znajdują się w toku egzaminu podług przepisu egzaminacyjnego z dnia 14. maja 1870, Dz. u. p. Nr. 79, nie są obowiązani do składania egzaminu według powyższego przepisu egzaminacyjnego, jeżeli w przeciągu roku po wejściu w wykonanie niniejszego przepisu dotyczący egzamin z dobrym skutkiem skończą.

§. 55.

Zresztą zastrzega się uznaniu Ministra wyznań i oświaty udzielenie dyspensy od składania egzaminu w wypadkach na szczególne uwzględnienie zasługujących.

§. 56.

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w wykonanie z dniem ogłoszenia. Od tego samego dnia traci moc obowiązującą rozporządzenie ministeryalne z dnia 14. maja 1870, Dz. u. p. Nr. 79, tudzież oddział B rozporządzenia ministeryalnego z dnia 2. maja 1884, Dz. r. m. Nr. 18, i ustęp 3 rozporządzenia ministeryalnego z dnia 25. września 1892, Dz. r. m. Nr. 49.

Bylandt r. w.

1892

...

...

...

...